

Bespreking: Hoorcolleges door Johan Braeckman over Darwin en de evolutietheorie (Home Academy)

Wie niet vertrouwd is met het leven van Charles Darwin of met de evolutietheorie kan zich afvragen waarom er vandaag nog zoveel belangstelling is voor beide onderwerpen. Zeker na het fameuze Darwin-jaar 2009. Toen werd Darwins 200ste geboortedag herdacht en was het ook precies 150 jaar geleden dat 'On the origin of species' werd gepubliceerd. Beide kregen toen zoveel aandacht dat het leek alsof de laatste letter en het laatste woord gezegd en geschreven zouden zijn.

Niets is minder waar! In 4 hoorcolleges, goed voor 4 uur luisterplezier, schetst Johan Braeckman, professor filosofie aan de Universiteit Gent, de complexiteit en wetenschappelijke rijkdom van de evolutietheorie en belicht hij het onwaarschijnlijke belang ervan voor de manier waarop we vandaag naar de wereld kijken.

Dat uitgerekend Johan Braeckman werd aangezocht, mag niet verbazen. Wie hem al aan het woord hoorde zal allicht onder de indruk gekomen zijn van zijn heldere stijl en van zijn talent om complexe onderwerpen op een bevattelijke manier uit te leggen. Met goed gekozen anekdotes maakt hij duidelijk hoe bijzonder Darwins prestatie is en hoe zijn leven in zeker zin een afspiegeling vormt van de rijkdom van zijn eigen theorie.

Darwin was een gevoelige en maatschappelijk bewogen man maar vooral een 'geboren naturalist'. Iemand die als kind en jongvolwassene al gefascineerd werd door de natuur. Bijzonder amusant en illustratief voor Darwins gedrevenheid is de anekdote die vertelt hoe Darwin, met 1 kever in elke hand, zich genoodzaakt ziet een kever in zijn mond te stoppen om zo een derde, in zijn collectie ontbrekende kever, te kunnen pakken. Toch was Darwin meer dan een gepassioneerde hobbyist. Zijn verzamelwoede was geen doel op zichzelf maar wel een middel om een antwoord te formuleren op een cruciale vraag: Waarom is de natuur zoals ze is?

De hoorcolleges illustreren de complexiteit van de evolutietheorie, maar maken ook duidelijk dat een goed begrip ervan berust op het erkennen en begrijpen van de verschillende elementen waar ze is uit opgebouwd. Wat het voor de luisteraar bijzonder boeiend maakt is dat die verschillende elementen aan de hand van een wetenschapshistorisch verhaal, zichtbaar worden gemaakt. Braeckman staat stil bij de wetenschappelijke bronnen die Darwin hebben beïnvloed, koppelt die aan het materiaal dat Darwin verzameld heeft en presenteert vervolgens de afleidingen die hem op het pad van de evolutietheorie zetten. Aan de hand van die kapstukken kan de luisteraar de theorie voor zichzelf opnieuw reconstrueren en krijgt hij inzicht in de principes van natuurlijke en seksuele selectie.

Deze aanpak stelt de luisteraar in staat om de bedenkingen van creationisten, mensen die geloven dat het leven door een intelligent ontwerper geschapen is, te doorprikken. Ook bij de filosofische aspecten van de evolutietheorie wordt dus stilgestaan. Niet alleen wordt duidelijk dat creationisten de complexiteit van de evolutietheorie niet of onvoldoende vatten maar ook dat hun bezwaren vooral godsdienstig van aard zijn.

Darwin was zich goed bewust van de levensbeschouwelijke en filosofische implicaties van zijn eigen theorie. Hij schrijft in een brief dat het formuleren van de theorie aanvoelt als het bekennen van een moord. Evolutie verloopt inderdaad blind, onbewust en zonder einddoel voor ogen. Evolutie houdt geen rekening met menselijke of goddelijke opvattingen over goed en kwaad en is dus in wezen amoreel. Ook Darwin zelf is op een dramatische manier tot dit inzicht gekomen. De dood van zijn

eigen dochter Annie maakte hem de levensbeschouwelijke implicaties van zijn theorie, pijnlijk duidelijk. Maar het is niet omdat evolutie in wezen amoreel is, dat het onderliggende verklaringsmodel fout is! Het is dan ook ironisch dat onze kennis van een dergelijk amoreel mechanisme, ons vandaag (beter) toelaat om het ontstaan van morele gevoelens bij sociale dieren te verklaren.

Om zich te verzekeren van de wetenschappelijkheid van zijn theorie, specialiseert Darwin zich gedurende acht (!) jaar in zeepokken, om uiteindelijk in 1859 zijn theorie te presenteren. De bewijslast is zo groot dat de theorie vrij snel, ondanks levensbeschouwelijke weerstand, door de wetenschappelijke wereld aanvaard wordt. Sindsdien is de theorie verfijnd en uitgebreid maar ook uitvoerig getest. Braeckman laat de luisteraar ook daar kennis mee maken.

Aan het einde van zijn betoog zal het voor elke luisteraar duidelijk zijn dat de evolutietheorie nog lang onze compagnon de route zal zijn op onze zoektocht naar betrouwbare kennis over onszelf en de wereld waarin we leven. We kunnen alleen maar bewondering hebben voor de manier waarop Braeckman dat voor elkaar krijgt. Een aanrader!

Recensie door Jurgen Slembrouck

Johan Braeckman, *Darwin en evolutietheorie. Een hoorcollege over zijn leven, denken en de gevolgen van zijn werk*. Home Academy Publishers, 2010. Te koop in de betere boekhandel (ca. 34 euro) of te bestellen bij Home Academy (<https://www.home-academy.nl/>)